



Referanser: Ingen

Arkivsak: 16/2021 - 1 BHA (16/17606)

Saksdokumenter:

Ingen.

Frykt ikke! - for forandring!

Sammendrag

Europa gjennomgår nå raske endringene som en refleks av omskiftelige globale forhold. Krigen i Syria og uro og konflikter i mange andre land har ført til at millioner av mennesker er på flukt. Om lag én million flyktinger kom til Europa i 2015, og en ørliten del av disse kom til Norge (drøyt 30.000). Denne saken handler i utgangspunktet ikke om asyl- og flyktingpolitikk, men om hvorledes vi som kirke og vanlige borgere reagerer når samfunnet er i rask endring på grunn av økt innvandring. Tilpasser vi oss det nye flerkulturelle og flerreligiøse samfunnet med optimisme, eller reagerer vi med skepsis og frykt? Ser kirkefolk bakover på «da alt var mye bedre enn nå», eller formidler vi trygghet og framtidstro?

Målgruppen for et «Frykt ikke! – for forandring»-prosjekt kan spenne fra deltakerne i den offentlige debatt til sjelesorgen. Målet er å tydeliggjøre kristen tro og verdiers relevans i møte med dagens samfunnsendringer. Ved hjelp av teologiske studier og samfunnsmessige analyser, vil vi lage broer mellom bibeltekstene, kristne verdier og etikk og konkrete diakonale og politiske handlinger.

Mellomkirkelig råd (MKR) har et særlig ansvar for å bringe økumeniske og interreligiøse perspektiver fra nasjonalt og internasjonalt samarbeid inn i debattene om det norske mangfoldssamfunnet. Vi har et nært samarbeid med Norges Kristne Råd, Kirkens Nødhjelp (Flerkulturelt kirkelig nettverk), misjonsorganisasjonene og ulike trossamfunn her hjemme. Vi har også kontakt med de internasjonale økumeniske organisasjonene, søsterkirker i Europa, Midtøsten og andre aktuelle regioner. Gjennom dette kan MKR også være med å legge til rette for at flyktingenes egne erfaringer og synspunkter blir hørt.

Teologisk nemnd (TN) og Komiteen for internasjonale spørsmål (KISP) drøftet, på sine møter i april og mai, forslaget om hvorvidt MKR skal sette i gang et «Frykt ikke! - for forandring»-prosjekt. Det ble tatt ssvært godt imot i nemndene, og deres innspill er innarbeidet i dette sakspapiret.

MKR-møtet inviteres til å reflektere over aktuelle problemstillinger denne saken reiser og identifisere aktuelle innfallsvinkler, målgrupper og sluttprodukt. *Utfordringen er å smalne inn prosjektet slik at det blir håndterbart.*

MKR får saken tilbake på rådsmøtet i oktober.

Forslag til vedtak

Mellomkirkelig råd har følgende innspill til arbeidet med prosjektet Frykt ikke! – for forandring

....

Saksorientering

*Frykt ikke, for jeg er med deg, vær ikke redd, for jeg er din Gud!
Jeg gjør deg sterk og hjelper deg og holder deg oppe med min rettferds høyre hånd.*

Jes 41,10

Europa gjennomgår raske endringene som en refleks av omskiftelige globale forhold. Krigen i Syria og uro og konflikter i mange andre land har ført til at millioner av mennesker har måttet flykte. Om lag en million flyktninger kom til Europa i 2015, en ørliten del av disse til Norge (drøyt 30.000). Selv om tallene er svært små sammenliknet med omfanget av flyktningkrisen inne i Syria, i andre krigsområder og i nabolandene, har Europa i stor grad reagert med politisk handlingslammelse og manglende evne til koordinering for å løse utfordringene. Også her til lands opplevde vi i fjor høst en panikkartet reaksjon fra regjeringen som førte til en forhastet melding om omfattende innstramminger i norsk asylpolitikk. Regjeringen tok mål av seg til å innføre Europas strengeste asylpolitikk. Dette er noe nytt i norsk politikk.

Denne saken handler i utgangspunktet ikke om asyl- og flyktningpolitikk, men om hvorledes vi som kirke og vanlige borgere reagerer når samfunnet er i rask endring på grunn av migrasjon.

I Europa har vi det siste året sett hvorledes mange kirker og humanitære organisasjoner har hatt et sterkt engasjement for å ta imot flyktningene på en verdig måte, og de har organisert mottakssentraler og andre hjelpetiltak. Mange kirkeledere har også engasjert seg politisk for å ivareta flyktningenes menneskeverd og menneskerettigheter. Dette har skjedd også i Norge.

Men samtidig har vi sett skremmende eksempler på økende fremmedfrykt, rasisme og høyreekstremisme, ikke minst langs Europas østgrense. Dette beskrives slik i invitasjonene til konferansen «Have no fear» som Kirkenes verdensråd, Konferansen av europeiske kirker og Den kirkelige migrasjonskommisjonen (CCME) arrangerer nå i juni i samarbeid med protestantiske kirker i Nederland:

The controversies in European society are largely based on fear: fear of an invasion of refugees and migrants, fear of Islam threatening Christianity in Europe, fear that social systems in Europe cannot cope particularly in countries hit by the financial crisis, fear of the “other” generally. Concerns about the challenges are used and manipulated also by populist and racist organisations, which do not shy away from physical attacks on refugee shelters. Thus a complex situation has arisen.

I Norge har vi så langt heldigvis nesten ikke opplevd ekstreme ytringer eller handlinger mot flyktningene, men også hos oss ser vi tendenser til økende frykt og fordommer. Mye av dette handler selvsagt om naturlig usikkerhet i møte med noe nytt og ukjent. Det er ikke slik at all frykt nødvendigvis er destruktiv, men vi må snakke om hva den er, og hvordan den håndteres.

Hva forandres?

I den internasjonale økumeniske samtalen snakkes det ofte om kirkens misjonsoppdrag i «changing landscapes». I vår norske kontekst gir dette seg mange utslag:

- Økende tros- og livssynsmangfold
- Verdimessig pluralisme
- Sekularisering
- Individualisering – framfor fellesskapets interesse
- Synkende oppslutning om de historiske kirkene (inkludert Den norske kirke)
- Kirken blir mer mangfoldig (kristne innvandrere og flere kirkesamfunn)
- Statskirke – folkekirke, teologiske og organisatoriske endringer
- Økning av den muslimske befolkningen
- Ekstremisme (politisk og religiøs)
- Fra et åpent til et mer kontrollert samfunn (sikkerhetstiltak)

- Tendenser til å sikre nasjonale interesser framfor internasjonal solidaritet
- Flyktninger og migranter
- Velferdssamfunnet utfordres/svekkes?
- Klimaendringer
- Endringer i familiemønstre
- «Moralsk utglidning»
- Bioteknologiske utfordringer

Denne saken skal ikke handle om hele listen overfor, men konsentrere seg om hvordan vi møter endringer som skyldes innvandring og religiøs og kulturell pluralisme. Dette er jo tema som også Kirkerådet, Samisk kirkeråd og Bispemøtet arbeider med, og det forutsettes at MKR samarbeider på tvers av rådene.

MKR har et særlig ansvar for å bringe økumeniske og interreligiøse perspektiver fra nasjonalt og internasjonalt samarbeid inn i debattene om det norske mangfoldsamfunnet. Vi har et nært samarbeid med Norges Kristne Råd, Kirkens Nødhjelp (Flerkulturelt kirkelig nettverk), misjonsorganisasjonene og ulike trossamfunn her hjemme. Vi har også kontakt med de internasjonale økumeniske organisasjonene, søsterkirker i Europa, Midtøsten og andre aktuelle regioner. Gjennom dette kan MKR også være med på å legge til rette for at flyktningenes egne erfaringer og synspunkter blir hørt. MKR vil utfordre TN og KISP til et tverrfaglig samarbeid med utgangspunkt i MKRs særlige ansvar og rolle.

Hvordan møter vi uro og skepsis hos kirkens medlemmer?

En del kirkemedlemmer opplever uro og usikkerhet i møte med raske samfunnsendringer. Parallelt skjer det endringer internt i Den norske kirke og i vår relasjon til staten og samfunnet. Det er mange forandringer på en gang. Hvordan håndterer vi dem? Møter vi dem med optimisme og forventninger om at det nye bringer noe godt med seg, eller reagerer vi med skepsis, frykt og tilbakeskuing til det som var bedre før? Utfordrer forandringene vår opplevelsen av kirkens enhet fordi noen trekker seg unna felleskapene og/eller danner sine egne fordi de føler seg utilpass i alt det nye?

Disse spørsmålene er aktualisert av det siste årets debatter om flyktninger og migranter, islam, terror og religiøs ekstremisme. Kirken har svart med ord som «menneskeverd», «gjestfrihet», «nestekjærlighet» og oppfordret til dialog og forståelse. Kirkens opptreden i de offentlige debattene er av enkelte blitt oppfattet som for lettvinnt og overfladisk (jf. «godhetstyranni»-debatten). Mon tro om det er slik at når kirkeledere snakker om å møte flyktninger med «gjestfrihet», så oppfattes dette av enkelte som at de sier at «alle flyktninger som kommer, må få bli i Norge», og at dette skaper engstelse og etterlater inntrykk av en naiv kirke?

Kirken må ta på alvor at det norske samfunnet utfordres av økt immigrasjon, ikke minst i en tid hvor internasjonal økonomisk og sosial uro, økende arbeidsløshet og klimaproblemer også gjør seg gjeldende i det norske samfunnet og legger press på vår velferdsstat. Kirken må heller ikke unnlate å ta religiøs ekstremisme og terror på alvor. Vår utfordring blir å omtale disse forholdene på en saksvarende måte som får fram de reelle problemstillingene og peker på kirkens handlingsalternativer og bidrag til løsninger.

Kirken må utfordre forestillinger om at vi løser flyktningekrisen og ekstremisme i Europa med å bygge «sikkerhetsmurer» som først og fremst skal verne om vår egen velferd. Vi må innholdsbestemme begrep som «menneskeverd» og «likeverd» i den aktuelle flyktning-situasjonen. LVFs generalsekretær, Martin Junge, uttalte for kort tid siden at «Anyone who thinks Europe needs to close its borders to protect Christian values, doesn't understand anything about Christian faith.»

Noen opplever at det i kirken ikke gis rom for å stille kritiske spørsmål, og frykter at de blir stemplet som fordomsfulle og innvandringsfiendtlige, når det gjør det. Det er lite konstruktivt å møte dette med avvisning og selvforsvar. Kirken må ta kritikken på alvor og gi rom for undring, uro og kritiske spørsmål.

Hva er «frykt»?

Begrepet «frykt» er tvetydig i vår kristne tradisjon. Det har også en positiv valør i uttrykk som «gudsfrykt». Samtidig trøstes vi av «Frykt ikke»-versene i Bibelen. Frykt kan være en aktsomhet og naturlig biologisk reaksjon når vi opplever å være i fare. Vi bør være litt varsomme med å bruke ordet «frykt» som et begrep på hvordan enkelte reagerer på mennesker som er annerledes enn en selv. Frykt i denne sammenheng kan dreie seg om usikkerhet, varsomhet, blyghet og mangel på kunnskap og erfaring om hvordan en møter mennesker med annen kultur og tro enn en er vant til. Men vi må også passe på så ordbruken verken legitimerer eller tilslører fremmedfrykt. Vi må arbeide både teologisk, pedagogisk og sosiologisk med både språk og holdninger. Fremmedfrykt kan nemlig også være fordommer, hat og rasisme som må avsløres og motarbeides. Det finnes «nettrøll» og åpenlys hatefull omtale av for eksempler muslimer også i kristne sammenhenger. Vi må tydeliggjøre forskjellene på naturlig menneskelig skepsis i møte med noe nytt og ukjent og uakseptable fordommer og hatefull omtale av andre.

MKR bes om å vurdere om navnet på prosjektet «Frykt ikke! – for forandring» er uegnet fordi det kan gi uheldige assosiasjoner.

Håp

Hva betyr egentlig «fremmedfrykt»? Hva skal til for at vi kjenner oss trygge? Fysiske sikkerhetsgjerdene og strengere kontroll eller mental styrke til å leve med menneskelig sårbarhet? Hvilken relevans har det velkjente bibelske uttrykket «Frykt ikke!» i dagens norske samfunn? Hvordan forkynnes det om disse ordene i f.eks. tekstene om Jesu fødsel og oppstandelse? Hvordan kan vi hente fram bibelfortellingene om Jesu møter med mennesker i randsonen av samfunnet for å bygge ned frykt og fordommer og skape inkluderende fellesskap?

Den norske kirkes visjon er «Mer himmel på jord». Kirken skal forkynne håp og synliggjøre hvorledes Guds rike bryter fram. Kirken skal gi mennesker trygghet og mot til å møte hverandre i åpenhet og tillit, ikke med mistenksomhet og frykt. Hvordan synliggjør vi det kristne håpet og gleden samtidig som vi er realitetsorientert i møte med konkrete og krevende samfunnsutfordringer?

Som en del av Kirkenes verdensråds «Pilgrimage of Justice and Peace» er det opprettet en teologisk studiegruppe. MKR har mye å hente fra deres arbeid med håpsteologi og med å knytte sammen tro og spiritualitet med konkret arbeid for fred og rettferdighet.

Teologisk nemnd kan utfordres til å arbeide teologisk med bibeltekstene om «frykt ikke». De er ofte knyttet til håp. Er det et eskatologisk håp eller et håp om konkret forandring her og nå? Hvis vi henter «frykt ikke» fra påskefortellingen, så blir det kanskje vanskelig å bruke, da det her knyttes til grunnlaget for frelsen ved Jesu oppstandelse. Henter vi «frykt ikke» fra fødselsfortellingen og englenes sang, hvilke assosiasjoner får vi da? Betlehemsmarken ligger i dag på den okkuperte Vestbredden. Hva kan våre lutherske søsken der fortelle oss om frykt og håp?

MKR's «Frykt ikke!»-prosjekt bør invitere kristne (og folk med annen tro) fra områder hvor flyktningene kommer fra til å reflektere sammen med oss. Hvilke tanker gjør kristne syriske flyktninger som bor på et mottak i Norge seg om frykt og håp? Hvilke drømmer bærer mindreårige flyktninger fra Afghanistan på?

Et håp som ikke gjelder alle, er ikke et kristent håp. Det må derfor siktes til alle mennesker når vi sier «Frykt ikke!». Bibelen har mange fortellinger om møter med dem som ble holdt utenfor, og om inkludering og nestekjærlighet. Hvordan kan for eksempel fortellingen om den barmhjertige samaritan brukes i møte med flyktninger? Stopper vi opp – eller går vi forbi? Sagt på en annen måte; er målet at færrest mulig flyktninger skal få komme til Norge, eller skal vi ut fra de forutsetninger Norge har, ta imot så mange som mulig?

MKR kan bidra til å formidle materiell som allerede er laget med bibelfortellinger om møter med «den fremmede», og vi kan supplere med nytt materiell i samarbeid med f.eks. de kirkelige dialogsentrene og Flerkulturelt kirkelig nettverk.

Lokalmenigheten

Saken inviterer til refleksjon og arbeid for å møte de spørsmålene vanlige kirkemedlemmer har i møte med alt det nye, på en respektfull og konstruktiv måte. Hvordan kan MKR bidra til dette?

Mange lokalmenigheter har mye erfaring med integreringsarbeid og religionsdialog, men det er behov for å dele erfaringer mellom menigheter og inspireres av «best practice». Dette saken må sees på som en oppfølging av KM-sak 15/16: «Religionsmøte og dialog» hvor vedtaket peker på en rekke tiltak på ulike nivå i kirka. MKR utfordres til å drøfte hvorledes vi kan nå den målgruppen vi definerer som «vanlige folk i menigheten». Her er det neppe akademiske artikler og debatter som når fram, men det å lage møteplasser med ulike lavterskeltilbud, ta tematikken opp i prekener og forkynnelse, lage rollespill, film, invitere kristne flyktninger på gudstjeneste og kaffe, bruke sosiale medier osv. Bare fantasien sette grenser.

Innfallsvinkler, prosess og resultat

Det er helt nødvendig å arbeid tverrfaglig med disse utfordringene, og derfor ville det vært spennende å få til et møte mellom TNs teologiske og etiske innfallsvinkler og KISPs samfunnsanalyser. I begge nemndene sitter det folk med teologisk og samfunnsfaglig kompetanse, men nemndene har ulike innfallsvinkler.

Det er for tidlig å konkludere med hva sluttresultatet av dette prosjektet kan bli. Det er noe av det MKR utfordres til å reflektere over. I første omgang ønsker vi å sette i gang en refleksjonsprosess og få fram relevante innfallsvinkler og problemstillinger.

MKR kan for eksempel vurdere:

- En fagkonferanse arrangert av TN og KISP i fellesskap i 2017
- Møteserie (fagseminarer eller med et bredere publikum)
- En serie kronikker og artikler
- Produksjon av bok/artikkelsamling – offentlig debatt
- Produksjon av materiell til bruk for kirkelig ansatte
- Tekstrefleksjoner
- Materiell til trosopplæring og diakoni i lokalmenighetene
- Initiativer overfor Norges Kristne Råd
- Interreligiøst samarbeid

Mye av dette må i så fall skje i samarbeid med Kirkerådet og Bispemøtet. De kirkelige dialogsentrene vil også være en naturlig samarbeidspartner.

Det er viktig at det vi eventuelt setter i gang, skal ha relevans for lokalmenighetene og samtidig være bidrag inn i økumeniske og interreligiøse samtaler både i Norge og internasjonalt.

Tilknytningspunkter

Det pågår allerede mye kirkelig arbeid knyttet til de problemstillinger denne saken reiser. «Frykt ikke»-prosjektet kan inngå i MKRs arbeid med bl.a.:

- Realisering av visjonen «Mer himmel på jord»
- Oppfølging av KM-sak 15/16: *Religionsmøte og dialog*
- - *Sier vi*, konfirmantopplegget om fremmedfrykt
- Ny KM-sak: Kristne innvandrere og migrantmenigheter (arbeidstittel)
- Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn og dialoggruppene med jøder og muslimer

- KEK og CCME: arbeid med flyktninger og migrasjon «Have no fear»
- Reformasjonsmarkeringen (LVF, CPCE-studieprosesser)
- KV-dokumentene: *Sammen på vei mot livet – Misjon og evangelisering i landskap i endring og Kirken – på vei mot felles misjon*
- KV: «Pilgrimage of Justice and Peace», bl.a. den teologiske studieprosessen om «Pilgrimage of Justice and Peace» og arbeidet med håpsteologi

Det er også klare tilknytningspunkter til boka «Sårbarhet og sikkerhet» som MKR/KISP gav ut for noen år siden.

Prosess videre:

Sekretariatet innarbeider innspillene fra MKR-møtet og legger saken fram på nytt i en mer konkret utgave til MKRs møte i oktober. TNs og KISPs ledere vil bli konsultert i arbeidet med det nye sakspapiret.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Dette vil man måtte komme tilbake til når det avklares hva MKR konkret ønsker å gjøre. Oppfølgingen vil måtte innarbeides i 2017-budsjettet.

I budsjettet for 2016 er det dekning for det arbeidet som planlegges utført i inneværende år.